

PRESENTACIÓ

Ricard Salvat

Em sento molt honorat de poder inaugurar aquestes jornades. Com vostès saben Josep Montanyès va morir diumenge passat. Ara venim del tanatori. Per tant, el retard amb què comencem és degut a aquest fet. Ell ha estat una de les persones claus del teatre independent. Sobre aquest moviment, la doctora Maria-Josep Ragué ha tingut l'encert de fer-ne un estudi i de preparar tota una sèrie d'escrits. Aquest moviment va ser absolutament determinant per a la història dels teatres català i espanyol. Era una mena d'actitud, de presa de posició molt radical. Treballàvem des de la trinxera, des de fora de l'àmbit normal del teatre —allò que alguns denominaven professional—. Per exemple: nosaltres a Catalunya treballàvem al marge del Teatre Romea, seu o reducte del teatre barceloní en llengua catalana.

Situeu-vos als anys cinquanta. Entre l'inici de la Guerra Civil i l'any 1946 fou impossible de fer teatre en català perquè fer-ne estava prohibit. Aquells anys es comença a fer teatre català però amb el sobreentès que havies de fer un teatre d'espardenya, un teatre de gramalla (la vestidura que portaven les dones al cap en els temps passats, una mena de xarxa). Havia de ser un teatre que no es referís mai al present ni als seus problemes, sinó d'un passat remot i que es parlés molt d'amor, d'enamorament, de traïcions..., però mai de la realitat, de l'actualitat del país.

Al Teatre Romea es féu teatre professional —de fet se'n feia des del temps de la República—, però un teatre que seguia aquestes directrius típiques del teatre d'evasió. La gent jove, és clar, no ens hi sentíem identificats, ni podíem pensar de tenir accés en aquell teatre. La situació era semblant a la del final del segle XIX, quan André Antoine —igual que va passar aquí, en l'època que ens ocupa—, mitjançant un moviment nascut en la marginalitat, començà a París a fer un seguit de revoltes en contra del teatre de la burgesia. I aquí, vam començar a fer-ho en llocs insòlits, com ara eren les cases particulars. Us sorprendrà això, però Joan Brossa va començar a estrenar a estudis particulars de pintors. De vegades, a les Galeries Laietanes (que eren unes galeries d'art històriques que ja van tancar). Allí hi treballava la vídua del poeta Joan Salvat-Papasseit. Quan acabava a la tarda l'horari de l'exposició que s'hi presentava, els quadres eren despenjats i es posaven decorats i es representava una obra que, per exemple, era interpretada per una actriu que fou pionera del teatre independent, la Mercè de la Aldea. Aquesta actriu morí de manera dramàtica: la va decapitar l'hèlix d'un avió mentre rodava una pel·lícula que havia acceptat de fer per fer diners, *Lo que nunca muere*. Abans, però, havia fet una sèrie d'obres que o bé es feien en aquests llocs o es feien a cases particulars, o no es podien representar de cap manera. Per exemple, un d'aquests llocs era el domicili familiar d'un dels vostres professors, Miquel Porter i Moix. Al menjador de cal Josep Porter i la senyora Moix, hi fèiem teatre. També el psiquiatra Joan Obiols en feia a casa seva, i de molt interessant, per cert. Allí va estrenar *La xarxa*, de Joan Brossa.

I aquí i allà s'inicià un moviment que anà estenent-se i anà a parar a la Universitat, i de la Universitat anà cap a alguns teatres del centre. Primerament només era teatre d'una sola nit. Després sorgiren grups i companyies. Alguns vam tenir la voluntat de fer-nos professionals; evidentment la nostra fita era mirar cap al Teatre Romea i assaltar-lo i fer-los canviar les posicions estètiques, ètiques i polítiques, i per tant variar la programació de dalt a baix.

De totes aquestes qüestions, d'aquí i d'arreu, us en parlaran diversos estudiosos i protagonistes d'aquell període tan contradictori com fascinant. Sereu uns éssers privilegiats. Maria-Josep Ragué i Enric Ciurans han reunit professionals de la primera generació —aquells que es diuen històrics—, de les generacions més joves, passant per les intermèdies, com ho és ara el grup al qual pertany Ivette Vigatà, que serà qui us parlarà en primer lloc.

Inauguro aquestes jornades i crec que podreu aprendre-hi molt. I espero amb un gran interès la publicació a la revista ASSAIG DE TEATRE d'aquestes ponències, com es va fer amb les jornades del 1999, «Les darreres generacions teatrals del segle»,¹ (un número de la revista que tothom usa perquè ha esdevingut un punt de referència).

Calia fer una revisió del teatre independent, i evidentment ningú millor que la professora Maria-Josep Ragué, el professor Enric Ciurans i la senyora Teresa Pérez per organitzar i dur a terme aquestes jornades, ja que s'han unit tres persones que estan molt connectades en aquest terreny, i ens permetran de fer una mirada molt àmplia, un panorama de veritable privilegi.

Els que heu vingut de fora sigueu benvinguts, i els que sou d'aquí, de la Universitat, ben trobats. I espero que durant dos dies parlem i reflexionem sobre les arrels dels nostre teatre actual.

Bona tarda i comencem les jornades.

NOTA

1. Les ponències es publicaren a ASSAIG DE TEATRE (setembre del 2000), n. 24. Barcelona: AIET, 2000.